

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

שעור מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת וירא תש"ע, בענין ברית מילה:

בדין עשיית המילה בפרסום

א] "וירא אליו ה' באלוני ממרא". פירש"י "באלוני ממרא - הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה בחלקו".

ובמקור הדברים במדרש רבה (מ"ב, ח') מבואר שאברהם התייעץ האם למול, וענר אשכול אמרו לו לא למול, וממרא אמר לו למול, יעוש"ה.

וכבר תמהו כל המפרשים איך יתכן שלאחר שנצטווה אברהם מפי ה' למול, היה צריך עיצה מריעיו אם לשמוע בקול ה'.

ב] וביארו בזה מן המפרשים, שלא התייעץ אלא אם למול בצינעא או בפרהסיא, וממרא יעץ לו לא לגור מאיש ולמול בפרהסיא (ע' יפה תואר ועוד).

ולפי פירוש זה נמצינו למדים מקור נוסף למש"כ הטור (יו"ד סימן רס"ה ס"ו) בשם רב צמח גאון והעיטור דיש להדר למול בעשרה. (ומשמע שאין זה רק מדין ברוב עם הדרת מלך הנאמר בכל מצוה, אלא הידור מיוחד בדין מילה).

ג] ומקור הדברים דיש למול בפרסום (מלבד המדרש כאן לפירוש הנ"ל), הינו בפרקי דר' אליעזר (פרק י"ט), ושם אמרו שהטעם הוא משום דהברית הינה עדות, ועליה נאמר "עדות ה' נאמנה", ולעדות בעיני עשרה.

ונראה שביאור הדבר הוא שהמילה הינה אות על בחירת ה' בישראל, ומן הראוי לפרסם את הדבר שתינוק זה נכנס גם הוא בברית הנצח בין ישראל לאביהם שבשמים, והוא מאותם אלו שנאמר עליהם "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצירך" וכו'.

ד] ובשבלי לקט (סימן ד') כתב טעם נוסף בטעם הדבר שיש לעשות הברית בפרסום, דד' צריכים להודות, ואחד מהם היוצא מבית האסורים, ובברית מודים על כך שהתינוק יצא ממעי אמו, ולכן בעיני עשרה ככל ברכת הגומל.

ה] ואולי אפשר לבאר בדרך נוספת (ע"פ דרכו של השבלי לקט), שהתינוק לאחר הברית הינו כחולה שנתרפא, דקודם לכן היה כבעל מום, וכדאמרו בגמ' (יומא פה:) דילפינן לפיקוח נפש שדוחה את השבת ממילה, מה מילה שדוחה את השבת כדי לתקן אחד מאבריו, ק"ו כדי להציל את כל גופו, הרי דקודם המילה הינו כבעל מום.

(ויש להעיר דלכאורה ראוי שמתוך העשרה יהיו תרי רבנן, וכדין ברכת הגומל כמבואר בגמ' ריש פ"ט דברכות, וצ"ע).

שכרו של ממרא מידה כנגד מידה

ו] ונראה שהשכר שקיבל ממרא, שה' נגלה בחלקו משום שיעץ על המילה, הינו בגדר מידה כנגד מידה, דמבואר בדברי חז"ל והמפרשים דכל ההתגלות הזו וענין הפרשה הינם בזכות המילה. דהנה כתב הרמב"ן דלא מצינו שה' דיבר אל אברהם בהתגלות זו, אלא נראה אליו להודיע שמעשיו במצות מילה רצויים, יעו"ש.

גם מה שנאמר "וירא וכו' והוא יושב" לא היה שייך קודם המילה, וכמש"כ רש"י לעיל (י"ז, ג') "ויפול אברהם על פניו - ממורא השכינה, שעד שלא מל לא היה בו כח לעמוד ורוח הקודש ניצבת עליו".

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ז] ובמדרש רבה (מ"ח א - ב) איתא: וירא אליו ה' וכו', כתיב וענותך תרבני, מה ענוה הרבה הקב"ה לאברהם שהיה יושב והשכינה עומדת, ומבשרי אחזה א-ל-ו-ה, אלולי שעשיתי כן מהיכן היה הקב"ה נגלה אליו, ע"כ. הרי מבואר כנ"ל שמה שזכה אברהם להתגלות זו ולהתגלות בבחינה כזו שלא זכה לה קודם, היה רק בזכות המילה.

ח] גם התבאר בחז"ל שבשורת הבנים שהתבשר בה אברהם במעמד זה היה בזכות המילה, דהנה כתב רש"י לעיל (טו:ה) "ויוצא אותו החוצה וכו', אמר לו צא מאצטגנינות שלך וכו', אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן". והנה לשם אברהם זכה רק בזכות המילה, וכדאיתא בנדרים (דף לב:): "כתיב אברם וכתיב אברהם, בתחילה המליכו הקב"ה על רמ"ג אברים, ולבסוף (כשנמול - הר"ן) המליכו על רמ"ח אברים (כמנין אברהם)", הרי שלא זכר לשם אברהם שבזכותו זכה לבנים אלא בזכות המילה.

ומובן א"כ שכל ענין הפרשה הינו שכר על המילה, ולכן זהו שכרו של ממרא שגילוי השכינה וביאת המלאכים היתה בחלקו, בשכר שיעץ על המילה, וכו"ל.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בגדר דין המציצה במילה

א] בשבת (דף קלג:) איתא: האי אומנא דלא מייץ, סכנתא היא ומעברין ליה. פשיטא, מדקא מחללינן שבתא עליה סכנה הוא, מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד, קמ"ל חברי מיחבר, ע"כ. ובפשטות מבואר מדברי הגמ' שהמציצה אינה חלק ממצות המילה אלא לרפואה בעלמא, וכחבישה ורחיצת התינוק וכדו', שלכן מוהל שלא מוצץ מסלקין אותו רק משום שמסכן את התינוק, וגם דוקא משום דהוי סכנה הותר לדחות שבת עבודה, אבל אם לא היה בזה משום סכנה היינו מלים בשבת בלי למצוץ.

וכן נראה שנקט בקצות החושן (סימן שפ"ב ס"ק ב'), שכתב שמי שיודע למול בעצמו אסור לו לכבד אחר לחתוך ולפרוע, אבל יכול לכבדו במציצה כיון שאינה אלא לרפואה, עכ"ד. (וק"ק דאם המציצה אינה אלא לרפואה איזה כבוד יש במציצה, וכי שייך לכבד בחבישת התינוק וכדו', וי"ל).

ב] אולם נראה שנחלקו בדבר האחרונים, דהנה במשנה ברורה (סימן של"א ס"ק ל"ו) כתב בשם החכמת אדם דאין לחלק הפריעה והמציצה לב' בני אדם, שזה יפרע וזה ימצוץ, אלא הפורע יהיה המוצץ, (דלכתחילה לא נדחית השבת בשביל חלק מהמצוה אלא בשביל מצוה שלימה, יעו"ש), וסיים שם שהישועות יעקב נחלק על החכמת אדם בזה, עכ"ד.

והנה פשוט שאם המציצה אינה אלא לרפואה אינה שייכת כלל למילה, ואין סבה שהמוהל יעשנה, (וכמו שפשוט שאם צריך לחמם מים לרחיצת התינוק אין מקום להחמיר שדוקא המוהל יחמם), ומהאי טעמא באמת נחלק הישועות יעקב וס"ל דאין מקום להחמיר שהפורע ימצוץ, והחכמת אדם שהחמיר בזה על כרחך ס"ל שהמציצה הינה חלק ממצות המילה. (אלא דמ"מ אינה מעכבת, ולכן מטעם דהוי שיירי מצוה לא היה צריך להעביר מוהל מאומנותו אם לא מוצץ, וכן מטעם מצוה בלבד לא היה היתר לחלל שבת, וגרע אף מציצין שאינם מעכבים את המילה).

ובטעם הדבר שהמציצה הינה חלק מהמצוה יש לבאר ע"פ מש"כ רש"י בשבת (דף קלד. ד"ה ה"ג ראיתיו), שהטפת דם ברית הינה מן המצוה, כדכתיב "גם את בדם בריתך וכו', ולכן באופן שלא יצא דם במילה צריך לדחות את המילה יעו"ש, דלפ"ז י"ל דכל הדם שיוצא במציצה הינו דם השייך לערלה, ובהוצאתו בשלימות יש משום הידור מצוה.

וע"ע בשדי חמד בקונטרס המציצה (חלק ט' מעמוד 231 ואילך), שהביא כן בשם כמה גדולים שהמציצה הינה חלק מן המצוה, והביאו כן מדברי הזוהר בתיקונים ומעוד מקובלים, יעו"ש.

ג] אולם אף שמוכח לכאורה מדברי החכמת אדם שהמציצה הינה חלק מהמצוה, עדיין צ"ע, דמ"מ הלא מה דדחינן שבת אינו משום המצוה אלא משום הסכנה, וכמבואר מדברי הגמ' וכו"ל, וא"כ עדיין מדוע בעינן שהמוהל דוקא ימצוץ, וצ"ע.

ד] ונראה להוכיח קצת עוד כהנ"ל דהמציצה הינה חלק מהמצוה ממש"כ המשנה ברורה (סוף סימן תקפ"ד) בשם הט"ז, וז"ל: גדול אחד נהג כשהיה מוהל בר"ה לא קנח פיו אחר המילה, אלא בפה המלוכלך בדם המילה תקע לערב מילה בשופר, עכ"ד.

והנה דם שישנו בפיו אחר המילה עיקרו הוא דם המציצה, ואם נימא דאין במציצה שום סרך מצוה א"כ אין כאן עירוב המילה בשופר אלא עירוב רפואת התינוק בשופר, (והרי זה כמעורב מי רחיצת התינוק בשופר וכדו'), ועל כרחך שכל דם המציצה הינו מדם הברית, ולכן יש כאן עירוב המילה בשופר. (אולם שמא יש לדחות דמ"מ מעורב בדם מעט מדם החיתוך והפריעה).

ה] ואגב צ"ע מדוע לא חשש אותו גדול לבליעת הדם, דהלא ודאי לא ימלט שיבלע מעט מהדם, ודם אדם אסור באכילה מדרבנן.

ונראה דס"ל דכיון שהדם פירש בפיו, הוי בכלל דם אדם שלא פירש שלא אסרוהו חכמים, וכמבואר בכתובות (דף ס.).

קהל עדת ישורון י ר ו ש ל י ם

וע' בדרכי תשובה (יו"ד סימן ס"ו ס"ק ס"ח) שהביא שדנו האחרונים אם ההיתר של דם שלא פירש הוא דוקא בדם הפה, או אף בשאר אברים, ולכאורה מדברי הט"ז הנ"ל מוכח שיש להקל בזה אף בדם אדם אחר.

[ו] והנה לדעת הרמ"א (או"ח סימן שכ"ו סעיף י"ב) בפיקוח נפש בשבת אם אפשר לעשותו ע"י גוי, ואין הזמן בהול, יש לעשותו ע"י גוי, וצ"ע א"כ מדוע המציצה במילה נעשית בשבת ע"י ישראל, הלא אם אינה אלא משום סכנה היה לנו לעשותה ע"י גוי. ולכאורה מוכח מזה שהמציצה הינה גם משום שיירי מצוה, ולכן אין לעשותה ע"י גוי.
(וכל זה אם נימא שהדין לחזור אחר גוי אינו מדאורייתא, אולם אם הוא מדאורייתא עדיין צ"ע, דמ"מ הלא לא ניתנה שבת להידחות אלא מפני הסכנה וכנ"ל, ולמה לא נעשינה ע"י גוי).

[ז] וכמו כן יש לשאול מדוע אין למול בסוף השבת באופן שהמציצה תהיה בלילה או על כל פנים בבין השמשות כדי שלא נגרום לחילול שבת, (והלא דעת המאור והרשב"א שאם נשפכו החמים המיועדים לרחיצת התינוק נדחית המילה כדי שלא לגרום לחילול שבת עבור פיקוח נפש, וכן קיימא לן - ע' במשנה ברורה סימן של"א ס"ק כ"ד), ולהנ"ל אתי שפיר, שכיון שהמציצה היא משיירי המצוה, ישנה לעשותה ביום דוקא.
(וכנ"ל, דוקא אם נימא שהדין לא להכניס עצמו לאונס פיקוח נפש אינו דין תורה, וע' מג"א סימן י"ג ס"ק ח' דלהכניס עצמו לאונס ביטול עשה אינו איסור דאורייתא אלא דרבנן, ושמא ה"ה לענין מכניס עצמו לאונס חילול שבת מפני פיקוח נפש, וצ"ע).

[ח] שוב ראיתי שהאריך בכל זה בשו"ת אבני נזר (יו"ד סימן של"ח), ובחלק מן הדברים כיוונתי לדעתו הרחבה, ויש לפלפל הרבה בדבריו, ואכ"מ. (ולדבריו מיושבים דברי החכמת אדם שהנחתה לעיל בצ"ע).